

A. n.
DISSERTATIONIS POLITICÆ,
De

IMPERIIS LIMITATIS

SPECIMEN,

Quod

Prævio ampliff. Facultatis Philosoph. consensu,

Sub PRÆSIDIO

Viri Cl.

D. N. ALGOTHI A.
SCARIN

Hist. & Philol civilis Profess. Ordin.

in publicam lucem venire constituit

Stipendiarius Regius,

GUSTAVUS ORRÆUS And. Fil.

Tavastensis

Ad diem XII. Dec. Anni MDCCXLVII.

ABOÆ, Exc. JOH. KÆMPE, R. Ac. Typ.

J. M. Mag. Doc. Proq.

VIRO plurimum reverendo atque praeclarissimo;
Dn. GUSTAVO TÖNNERO,
PASTORI ecclesiae Örmattilensis vigilantissimo, avunculo pia mente colendo.

VIRO plurimum reverendo
Dn. MAGNO
PASTORI animarum in Taipassari meritissimo,

VOBIS, qui nullo non beneficiorum genere, artium liberare voluit felicius fors, adficere gloriae ducitis, in laetis obferre sustineo pagellas, Dignemini obsecro! illas *VE-*
*VOS*met pietatis meae totidem pignora; tanto magis, quanto lentiae omnem debeant. Respicite benigne, precor, tirocinia posterum favete mihi, qui

Pl. Rev. & Præclariss.

Cultor huius

GUST.

Praeclarissimo atque eruditissimo VIRO,

Dn. Mag. ANDREÆ KRAFTMAN,
Hist. & Moral. *LECTORI* Gymnasii, quod Borgoe est
vigilantissimo, Consistorii ibidem *ADSESSORI* æquissi-
mo, uti pridem informatori fidelissimo, ita Promoto-
ris & Patruī loco, multis nominibus hodie suspiciendo.

atque praeclarissimo,

ORRAEO,

Patruī loco jugiter venerando.

*lium studiosos, quos, sanguinis vinculo VOBISmet jun-
vicem redhostimenti eorum, quae mihi commodastis, has quae
STRO excipere hospitio. Sunt enim grati animi singularisq; in
lucem, si quā olim clarescere possint spes meae Vestrae benevo-
lentutis non satis apte elaborata, & uti haecenus, ita in
ad cineres usque permanens sum*

Nominum Vestrorum

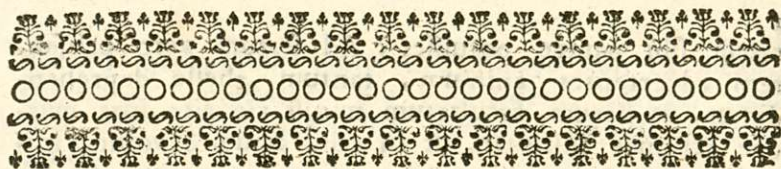
millimus

ORRÆUS.

SYNOPSIS.

- §. I. Idea qualiscunqve *originis* & *indolis* imperii traditur.
- §. II. Notio limitati evolvitur adque imperia adplicatur.
- §. III. Discrimen imperii personalis & realis exponitur.
- §. IV. Variæ imperii personalis species recensentur & ad argumenti tractationem via panditur.
- §. V. Doctrinæ circa originem majestatis D. Doctor. excutuntur.
- §. VI. Primum limitandi modum per L. L. fundamentales, esse ait.
- §. VII. Inde de capitulationibus imperiorum agitur.
- §. VIII. De limitatione, quæ per jus gentium crebro fieri solet, agit.
- §. IX. Ex fœderibus oriri solere restrictiones imperiorum, docet,
- §. X. Politiam ecclesiasticam imperia limitantem sistit.

Gratia adspirante Omnipotentis!

§. I.

Cunctis rebus suas concedens existentias, finesque præstituens summus Arbiter, prout ceteris omnibus, sapientissimo consilio, eas adjunxit vires, quas finibus istis obtinendis convenientes & sufficientes vidit: ita quoque hominibus, quos ad gloriæ suæ manifestationem destinavit, tantas contulit dotes, quantis comprehendendis & sustinendis par esse potuit finita illius essentia. Instruxit enim eos *cognoscendi*, id est, solerter rimandi & prudenter agendi munere eximio; quo non negligentius in usum vocato, sufficientem rerum sibi adquirere cognitionem, verum a falso, bonumque a malo non longe discernere possent. Tribuit *voluntatem* parili ratione liberam, qua, pro arbitrio, id est, motivorum ab intellectu suppetitorum indole atque ratione, sine quadam alia in contrarium cogente causa, ad agendum se determinare, h. e. secundum ideas suas liberrime agere queant. Harum adeo egregiarum perfectionum intuitu, (ut, quæ corpori non imminuta neque detorta manu contulit, præteream,) quis est qui non videat, in statu naturali, puta creationis, nihil defuisse homini, quo omnigenam felici-

2
tatem sibi parare potuisset? Ad statum vero præsen-
tem advertentes animum, tantum abesse deprehen-
dimus, ut harum facultatum ministerio rite suas quis-
que actiones instituat, ut in contrarium devoluti, mi-
seria promotores dexterrimi ipsi nobis potius esse so-
leamus mortales. Intellectum ignorantia, dubitatio-
ne, errore, variisque præjudiciis laborare deprehen-
dimus; ita ut sana de rebus judicia non semper ille
ferat. Voluntatem non nisi moleste obtemperare in-
tellectus, si quæ fuerint, sanis judiciis, maxima vero
cupiditate in voluptates mere sensuales ferri, iisdem
delectari, & quantum in se efficere, ut affectuum do-
minio subacta mens fines justî transcendat, eoque in
extremum se detrudat exitum, nisi ho'pes domi, i-
gnorare nemo potest. Quibus miseriis quum majorem
in modum expoliti singuli sint mortales, præter legem
naturalem, quæ omnem perfectionem possibilem quæ-
rendam inculcat, studium semet conservandi, omni
in communi commendatum animanti, exigebat, ut in
societates coiremus homines; quo mutuis consiliis i-
gnorantiam, & auxiliis indigentiam nostram subleva-
remus, & mala quævis imminencia, viribus in medi-
um collatis, repelleremus. In societatibus verò, quum
publica commoda privatis habenda sint potiora, idem-
que bonum, puta salus universorum, si obtinebitur,
libertas singulorum æctis omnino limiribus circum-
scribenda veniat, ne, philautia svadente, in fraudem
civitatis, a pacto illa resiliat: inde supremum & subli-
me aliquod communi consensu constitui necessum e-
rat, quod dispensaret jura civitatis, neque solum le-
ges ferret, secundum quas actiones suas dirigerent
singuli socii, sed & pœnas sanciret, quibus obnoxii
essent,

essent, qui pacem violarent; aliisque non ex merito insultandi potestatem sibi vindicarent. Horum iurum exercitium nobis in presenti *imperii* nomine venit.

§. II.

Explicata paucis notione & origine *imperii*, recepta per omnes reipublicæ literariæ partes conservando, nec non ipsa perspicuitatis habenda ratio postulat, ut pari modo ideam vocis *limitati* evolvamus; ea quæ alteram rubri partem constituit. Dicitur autem in metaphysicis *Limes*, defectus ulterioris realitatis cujusdam, & *limitatum*, in quo limes concipi potest; *limitans* vero, quod rationem defectus in se continet. Quæ notiones, si applicentur enti in abstracto considerato, propter finitas aliarum rerum, puta creaturarum, essentias, nil omnino, ubi a *DEO* ceu infinito & independente discefferimus, dari illimitatum, oppido patet, & consequenter neque aliquod ejusmodi genus *imperii*. Attamen, quum imperia, tantum non omnia, supra sortem communem constituta sint, ut §. præced. indicavimus, & in illis non pauca ad societatis commodum ita administrentur, ut quæ administrans egerit, illa, alterius humanæ voluntatis arbitrio, irrita neutiquam reddi possint, vocis notione a rigore metaphysico non nihil deficiente, omnem in illud modum comparatam potestatem, *ἀυταρχίαν*, seu *illimitatam* non incommode appellari posse, quisque videt; in relatione puta ad cetera entia, quæ in civili sphaera non ad eundem gradum altitudinis sunt elevata, quorum plus minusve jura sunt restricta, ad legum præscriptum exigenda, vel quacunque alia

imminuta potestate exercenda. Hujus posterioris generis atque modi imperia, respectu priorum, quatenus in illis defectus alicujus realitatis in se possibilis cernitur, quemadmodum priora illimitata, ita vice versa hæc ipsa *limitata* dici possunt. In quorum consideratione, dum ingenii vires periclitari animus est, humeros materiæ arduæ impares lubenter agnoscences, candidi *LECTORIS* benignum expetimus & expectamus judicium.

§ III.

Quamvis imperii in una eademque republica *νόμος*, nonnisi unicum, unica majestas esse possit; eorundem enim jurium in una eademque societate, divisum & independens exercitium statuere velle, contradictorium esset fere, certe imbecilla & civitatis fini e diametro repugnans assertio: quum tamen eadem res, in se licet unica, diversam, quoad concipiendi modum, possit subire considerationem; ut in aprico res ipsa ponatur, non displicebit imperii genus omne dupliciter considerare, vel *in concreto*, prout totius reipublicæ inesse concipitur, vel *abstractivè*, quatenus in unam vel plures personas dispensatio jurium devoluta est, & quo charactere, seu attributo, a reliquis civitatibus diversam personam moralem, diversam rempublicam, cœtus & congregationes diversæ componere sunt censendæ. Utriusque imperii exempla, quum passim prostant in historiis, diversosq; limitandi modos eadem admittere soleant, quo expeditius res nostras absolvamus, de utroque genere distincte agere, & quidem sub notione *realis* priorem comprehendere, alterum genus autem sub *personalis* imperii nomine repræsentare

9
tare destinavimus; idque tanto cum minori infirmiorum periculo, quanto, sensu a monarchomachis disjunctissimo, notionem utramque adhibemus. Neque enim ad furias populares, earumque propugnationem, aut juris naturalis & publici cum privato, perversam applicationem spectare institutum nostrum, per se quisque videt.

§. IV.

Imperii *personalis*, pro numero subjectorum, quibus iurium majestaticorum cura, ex pacto, commissa est, variae sunt species: Vel enim summa imperii in unum derivata est, vel in plura eaque primaria reipublicae membra, collatio facta est, & Aristocratica mox emergit; vel administratur *πὺν κύνει* a populo ipso, & democratica existit; vel denique divisa sunt jura inter plures, seu potius uno plures aequaliter & inaequaliter, adeo ut aliam partem Princeps, aliam optimates, aliam populus teneant, dum *mixta* quaedam efficitur regiminis forma. Harum omnium formarum limitationes persequi plus esset operis, quam ut paucis comprehendi possit pagellis. Pro praesenti satis duximus attigisse eos tantum limitandi modos, qui & omnibus imperii speciebus sunt communes & maxime solemnes usitatique.

§. V.

Nobismet autem ad praecipuos limitandi modos gradum tentantibus, commodum sese offert quaestio subdificilis in antecessum decidenda: *an ulla densur in rerum natura, puta orbis hemisphaerio inferiore hoste, imperia non limitata?* Quantum haec coxerit atque vexarit politicos, abunde testatur historia litteraria;
Aliis

Aliis pro Principum, nescio quæ crudeli pietate ducti, potestate ita pugnantis, ut nullam ab imperantibus posse fieri civibus injuriam asserant, omniaque pacta populum inter & Principem, hujus potestatem restringentia irrita esse contendunt; aliis eandem e diametro impugnantibus, & limitibus adeo arctis circumscribentibus, ut jus concedant civibus ob quævis delicta, etiam privata, Principem in pistrinum detrudendi, & quæ secus egerit, poenarum nullo non genere vindicandi. Ut autem, quorum a parte stet veritas, pateat, fontes in contrarium disceptationis prioris saltem in planum deducere, quod spero, non ingratum erit.

Hobbesius absurdissimum substernens juris systemati suo *principium*, non potuit non *principiatum*, scitum puta decretumque, æque paradoxum inde derivare. omne nimirum jus & regnandi & puniendi, a sola potentia irresistibili competere primum *DEO* & secundum illum, fiduciariæ in terris potestati ejus; & per consequens omnem parendi obligationem procedere non aliunde quam ab imbecillitate subjecti, contendit. Alii diversam ingressi viam ex alio principio, idem quod volunt, se conficere posse arbitrantur. Hi namque, ut principium omne, quod in philautiam resolvi posse videtur, evertant, *DEUM* amore, ut loquuntur *Myfici desintereffato*, h. e. sine respectu utilitatis cujusdam propriæ & privatim inde percipiendæ; prosequendum docent, ac proinde ab eminentissima vi & majestatis virtute illius, abstrahendo a perfectionibus moralibus, motiva actionum desumenda esse. seu quod idem est: propter omnipotentiam omne jus competere *DEO* in hominem, hominemque eo solo nomine

7
nomine plene & perfecte DEO obligari volunt. Inde, quum respiciant Principem illi non aliter, quam supremæ potestatis vicarium, cui suam in terris maiestatem DEUS communicaverit, valetudinario contenti eodem cum Hobbesio, quamvis sub diversis pellibus, concludunt, nullam ab imperante injuriam civibus fieri posse, quum secundum eorum hypothesein in utroque casu, stet pro ratione sola superioris voluntas. Quantum verò his ratiociniis insit roboris etiam vulgaris intelligentia, melioribus, certe sagacioribus seculis hisce, facile comprehendere potest. Hobbesium ejusque, si qui fuerint, assecclas non moramur, quum ejus principium, communi Moralistarum suffragio habeatur pro absurdissimo. De posteriori verò hypothese res magis est abstrusa. Ut autem illi etiam suo quocunque modo satisfiat, sequentia notari volumus. Novimus studium sui conservandi esse intime connexum cum anima hominis rationali; voluntatem non posse determinari sine motivis, neque aliquid posse appetere eandem, nisi sub ratione boni. Jam, quum obedientia DEO præstanda non possit concipi, nisi ut *determinata* voluntas actiones ad arbitrium ejus dirigendi; omnipotentia vero DEI, quatenus involvit solam facultatem quævis ad actum deducendi, non suppeditare queat motivum completum, per quod determinetur voluntas, siquidem indifferens est & ad bonum & ad malum nobis impertiendum; Voluntas autem nil appetat nisi sub ratione boni: remanet recurrendum esse omnino ad *bonitatem* ejus summam, bonorumque in nos collatorum vel certo conferendorum repræsentationem; dum fiet, ut non ex longa
mora

mora plenam de sua obligatione convictionem penes se sentiat *conscientia*, & ad confectarium non inficiandum convictionis illius, puta obedientiam jussis non nisi salutaribus illius præstandam, excitetur & determinetur *voluntas*. Frustra itaque illi sunt cum mentali speculatione sua, qui asserunt *DEO* competere jus in hominem propter solam omnipotentiam, *DEUM*que coli & observari debere amore puro. quum hoc idem sit ac contendere voluntatem posse flecti sine motivis. Ex quibus prono alveo sequi existimaverimus, licet vel concedamus Principis majestatem immediatè a *DEO* pendere, nullatenus tamen defendi posse jus in *subditos* *offibus inhaerens* aliquod, quippe quo evertitur justitia naturalis (quam in agendo legem *DEUS* ipse sibi posuit) cujusque adeo non ad augendam bono rempublicam spectant imperii actus, ut ad eandem palam & occulte opprimendam potius comparati esse censeantur. Ejusmodi imperii licentiam & infelicitatem, a *DEO* ordinis & felicitatis auctore summè bono, nisi contradictionis principio penitus destructo, neutiquam proficisci posse, quis non videt? Illimitata igitur Principis in cives auctoritas hoc sensu, quum nil nisi idololatriæ politicæ quædam species sit, divinitatis jura homini conferens, quâ non magis alia creationis indoli & fini contraria res esse potest: ex alio principio eodemque propinquo loco posito, nimirum *consensu* civium, Principis potestatem derivare æquum erit, modo, quo indolem & originem majestatis paucis jam ante expressimus; Quo fundamento substructo, mox patet, omnem potestatem imperatoriam, quamvis non semper expressa sit stipulatio

latio, (a) præter legem naturalem, hoc juris publici canone: *REIPUBLICÆ, CUI REGENDÆ ADMOTUS ES, COMMODA PROMOVE*: semper in. & ubique limitari. qui limites, natura duce & magistra constituti, prout conservationem absolutissimi operis pro fine habent; ita immerito illi neque dicuntur *naturales*, in distinctionem a *passivis*, de quibus jam agemus.

S. VI.

Postquam in antecedentibus evictum ivimus limitatam, h. e. sub graviore regno esse omnem in terris potestatem, consequens est, ut ad *modos*, quibus vel maxime limitari solent *imperia*, pedem promoveamus. Scilicet, limitantur *imperia* personalia primum per *leges fundamentales*, quæ definiri vulgo solent per *connectionem rerum necessariorum ad contextum publicum facientium*. eas, quas Principem absolutissime (b) regnantem obligare tanto certius est, quanto ad servandum

B

omne

(a) Ubi de forma regni Danici bodierna Holbergius differit, non aliam inter regem coronandum civesque stipulationem intercedere, ait, quam ut potestatem ipsi tribuant rem publicam administrandi, ratione, qua illimitatae potestatis regi Christiano conveniens fuerit, ejusque non ingratis efficere possit memoriam. *Honom, inquit historicus, är all mæcht gifswen, som kan sejas en fulmyndig och enwålds Christen Konung til det bästa. En temperamentum absoluti imperii prudens, sanctum & verecundum!*

(b) Absolutissimum imperium esse dicit vir πολιτικός Wildius nostras, quando gens universa in ipsum imperantem contulit jus suum de modis obtinendae publ. salutis discedendi, ut solus pro sua statuatur prudentia, quid quovis in

omne vinculum, quo respublica cohaeret, penitus & omnino obligatur. Loquor de lege illa *primum*, cujusmodo mentio facta fuit, quam omnibus in universum rebuspublicis, in vicem fundamenti *lex ipsa naturae* subterni voluit, & mox *alterâ*, puta *fundamentali* in specie sic dicta, quæ nostræ in præsentia considerationis est, & in quamcunque speciem modificata fuerit, ad supremam illam, seu scopum collineare oportet. Illius vero speciei passim & ubique introducendæ hanc rationem habet. Quum cives, seu membra societatis, plus satis effera & pervicaci nonnullorum imperantium iracundia jactari saepe semet & male haberi viderent; iterum alibi per eorundem segnitiam semet nullo non malo multari sentirent; mox aliorum infinito numero casuum & caussarum interventu, publicam rem nimium quantum affligi intelligerent, penitus & sine exceptione, jure suo in manus imperantis resignato: obviam in tempore malis suis ituri, ne in nervum erumperent, de norma, qualem exigebat reipublicæ conditio, convenire necessum existimarunt, ad quam, statui & conditioni convenienter, imperantes actiones suas dirigerent. Est harum, (puta conventionum) eadem, quæ *oleæ terminalis*, ratio, ut quamvis non extrinsecus semper & perfecte, intrin-

---

casu aut tempore à republicâ si; nulla restrictione alia, quam quæ omnis imperii civilis esse solet, quæ publicam omnium tranquillitatem tenetur adferere. Convenit in eandem sententiam Grotius etiam, cum lunum imperium non definere ait, licet is, qui imperaturus, est, DEO aliquid promittat, pariterque subditis suis.

intrinsecus & moraliter tamen conscientiam restringant, ne pro lubitu extra *oleas* vagari illa sibi permillum putet. Neque est, quod temere sibi persuadeat quisquam, restricta civili omnipotentia illa, inferiorem mox fieri Principem, eundemque subjectionis quandam speciem induere. *Leges imperandi hæ ipsæ tantum abest splendorem majestatis minuant, ut potius immensò augeant cumulo & extendant, dum æqualitatis nova proportionē constitutā, imperanti summum in cives, antehac æquales, addicunt imperium, (*)* Atque inde si leges hæc observaverit, id inprimis præstat, ut veram semet esse reipublicæ suæ imaginem, palam doceat. Si vero non observet, non ideo plus potestatis sibi arrogare posse sit censendus. quin, quantum a linea deflectere ausus fuerit, tantum a debito, repræsentandi rempublicam, officio suo semet recessisse palam facere, die nocteque cogitare debet. Quid? quod licet originem facto humano debeant leges hæ ipsæ, in quantum modum exercendorum jurium majestaticorum præscribant: ex iniquo tamen nil trahere *ipsas* omnino est existimandum. Certe potestatem istis alligatam statutis, nisi lineam transilivisse censi vellet, *eadem* nullo modo migrare posse, per se patet; & si migraverit, migrandi causas idoneas semper in promptu habere oportet. Atque hinc in decursu & temperamento regiminis isto, illud seu confectarium nunquam non comitari videmus, ut qui cum imperio sunt, ad pacta contra observanda jure jurando obstringi soleant. Immo de civibus constat et-

B 2

iam

---

[*] WILDES *Hist. pragm. Sæth*, cap. III. lect. I. §. 2. commat. 24.

jam, quod si qua parte imperantes ab officii religione declinaverint, violati pacti rationem exigendi jus sibi vindicare crebro soleant. id quod civitatis non unius exemplo, si praesentis instituti esset, non difficulter probari posset. (c) Quod verò ulum harum legum concernit, est ille certe per orbis regna adeo frequens, ut nullum fere imperium, saltem inter gentes Europae politiores hodie sit, (d) quod non suis certis finibus, interdum laxioribus, interdum quoque angustioribus, sit determinatum. Non negamus parilem non ubique indolem habere accessorias ejusmodi normas, neque

(c) In illam mentem ENGELBERTUS gloriae & libertatis Svethicae pridem vindex regi ERICO Pomerano in os dixit: *Parati sumus, o rex, pro te adversa omnia pati prius, quam praesitam tibi fidem violare, praesertim si Tua majestas suam fidem & jus jurandum nobis rursus inviolatum praestet. Alioquin nunquam tam imprudentes erimus, ut putemus juramenta inter te & nosmet invicem praestita, plus nostram fidem, quam Tuam obligare. Porro, cum ante aliquanto sacer Senatus urgeret jurisjurandi sacramentum, quod civium nulli infringere liceret, ad reddendam facti sui rationem coram aequis iudicibus, semet offert. Et si illa neque placeret conditio, civitatis suae, cui, quam regi plus deberet, vindicem, ejusque libertatis assertorem publice sese profiteri certe non dubitaret.* JOH. MAGN. H. Svec. Lib. XXII. Cap. 7. §. 9.

[d] Cum Conringio comedere in eandem sententiam pag. 28. vide auctorem limatissimi opusculi, quod Ritsdagsö manna rätt, inscribitur, & mense superiori Holmiae in lucem prodit.

neque in restringenda potestate eundem habere effectum. Verum quidquid sit illud, ex modo dictis & in posterum dicendis non obscure patecet tamen, licet ex usu & constitutione civium, individua, quæ personalem majestatem gerunt, ipsa peræque non omnia sint obligata ad reddendam actorum suorum rationem, a licentia pro lubitu grassandi nilominus majestatem imperandi eorum hac lege omnino retrahi coercerique. Hodie in Gallia, quamvis obtineat forma merè & verè monarchica, illam tamen ne infinitæ potentia esse quis existimet, duobus quasi frenis circumseribi novimus: *Religione*, a qua *CHRISTIANISSIMI* reges appellantur, & denique *politia*, seu regni sanctionibus primigeniis, quas in agendo imperantes ipsi sibi constituere, ne quæ, suo sub exemplo, subditis perinde a pacto divaricandi se daret & offerret occasio. Quid multis? *Servitutem* hominis *moralem*, qua contra rationem, sensibus & imaginatione quis ad agendum determinatur, statum hominis infelicissimum esse, qui veris pretiis rem æstimant, omnes consentiunt. In regnis & rebus publicis, quisquis sibi imperium animo depinxerit legitima potestate nulla, sed saltem viribus & violentia fundatum, nã ille ad geminam servitutem, *civilem* perinde atque *moralem* viam præit, ex qua in justam libertatem agre quis se deinde vindicare possit.

S. VII.

Propter *finitas* intellectus humani vires, nec non incidentium casuum & actionum infinitam varietatem, quum leges fundamentales, condi non possint adeo generales, ut ad quosvis casus applicabiles esse queant,

queant, introductus est quibusdam regnis mos, postulante id reipublicæ indole ipsa, ut conditiones certæ proponantur, quas præstandas recipit ad gubernacula reipublicæ adnovendus. A juris publici Doctoribus dicuntur hæ *capitulationes* (*a*) *imperii*. Continent illæ leges absolutæ potestati contrarias, & ipso consensente *Cæsare JULIO*, efficiunt, ut non minus in Cæsarem multitudo potestatis habeat, quam ipse in multitudinem [*b*]. Sunt non ignota nomina eorum, qui quum noverint in casu necessitatis, capitulatione non teneri Principem, inde instituta alia neque ordinarie eundem obligare censent, quo minus pro arbitrio iisdem stare, eademque aliis permutare pro lubitu possit, si illa magis salutem publicam promovere viderit. Scilicet perplacet illis vulgaris sententia de origine majestatis a *DEO* proxima, [*c*] & hanc eandem non a *SAULIS* regimine deducunt solum, sed etiam jus regium *Samuelis*, in horrorem duntaxat *Israëlitis* propositum, omnibus Principibus dictum esse volunt.

Quod

(*a*) *Pacta & conventiones solennes à Danis præscriptæ regibus suis, antequam anno 1660 abolerentur, handsåsting appellabantur. Holbergs bist. Dan. l. pag. 639. Gothica lingua veteri handsaul (handsøhl;) dicebantur. confer sis Ol. Tryggonidis bistor. cap. 12. p. m. 32. f. In Polonia solennis pacti ejusmodi oblatio & acceptatio, pacti conventi formulâ Romanæ linguae veteri, nuncupari suevit.*

(*b*) *Julius Cæsar de bello Gallico.*

(*c*) *Quam acerbè theologi in vicinia nonnulli, ex rationibus nescio quibus politicis, immediatam à DEO genesis*

Quod ad illud jus verò, sicut ex doctrina juris naturalis discimus officia non cogentis juris, per promissa fieri cogentis juris, seu quod idem est, per ejusmodi promissa nosmet ipsos arctiores, arbitrio nostro, ponere limites, & saepe jus alteri concedere, vi adhibita extorquendi illud, quod interest, si spem alteri datam falso destituerimus: Ita quid de imperiis limitatis inde concludi queat atque debeat, neque e longinquo videri potest; nempe ex stipulatione illa novam imperanti eandemque magis exquisitam accedere obligationem officii præstandi, &, si administrationem primariorum majestatis jurium certo modo peragendam semel receperit, esse mox rationem rei gerendæ istam ex ordine modorum imperium personale penitus & omnino limitantium. Quantum & quousque obligent promissa multis inquirere & explanare supersedemus, quum ad doctrinam juris naturalis

potestatis civilis, defenderint, vix cuiquam ignotum esse potest. Incunabula primum motae hujus hypotbesos refert Hobb: sius ad CAROLI magni imperatoris tempora, quem coronâ imperiali, in nomine DEI à Leone donatum ait. imò inde quoque formatam, qua principes se DEI gratiâ regnare ajunt, arcessendam esse putat. Cum Hobbeso paria facit Aventinus in Bojorum annalibus suis, cum de sui ævi & sectæ clericis testatur, quod pro immediata majestate pugnarint zelo non alio, quam ut sibi, gratia eadem DEI vicariis atque ministris, post DEUM & loco DEI, jus in principes secrete magis vindicare possint; quamvis ad actum imperii nullum, flaminio & sanctimoniam pontificis, quorum interest, indigeant.

ralis potius pertineat, quam ut nostri sit instituti idem
 pluribus exponere. Id saltem monemus, in publicis ne-
 gotiis pactisque, in honorem Regum plus privilegii,
 quam privatis hominibus non concessum esse, adeoque
 quum pactum bilaterale sit, continens conditionem,
 sub qua delatum Regi sit imperium, nisi consensu
 utrinque facto, neutram partem a formula foederali
 resilire posse; id quod sub exemplo & effato Svecani
 herois evictum modo fuit. Quid multis? Ne *utrinque*
utroque inutiliter satagere & de merè possibilibus saltem
 differere videamur, pro ostendendo actuali harum ca-
 pitulationum, in imperiis, influxu & virtute, adduxisse
 sufficiat exemplum Regum Persarum, qui quamvis
 sublimi adeo collocati essent loco, ut, quod de *TRA-*
JANO perhibet *Plinius*, omnia pariter & statim evade-
 rent, & quod magis est, Deorum instar a civibus suis
 colerentur, pactis conventis nihilominus adstrictum
 fuisse imperium eorum, legimus. Certe fidei migratae
 ultionem eosdem perpellos fuisse, & quidem, quum in
 viventes propter potentiam non liceret, in mortuos,
 denegata regia sepultura, jus suum exequutam fuisse
 civitatem, testantur *Plutarchus* & *Diodorus Siculus*. Quid
 adversus *NADIRUM* hodierni *xvi Principem* & *Sophum*
 cives regni illius nuperrime sibi permiserint, quum in
 tyrannidem magis magisque vergere videretur, animus
 dicere refugit. Populum Judaicum, ne de *Sveo-Gothis*
 priscis quid dicam, ad multarum rerum observantiam
 Reges suos etiam obligasse, & si quæ essent, quorum
 nomine vivi non potuere accusari, post funera memo-
 riam eorum condemnasse, & extra locum sepulturae
 Regum solemnem tumulari fecisse, ut *futuri judicii* me-
 tu,

tu, a fide mutanda retraherentur, sacra pandectæ semel iterumque testantur. 2. Chron. 24: 25. item 28: 27. Adeo libertatis & jurium suorum Zelotypi fuere veteres. de quibus tamen illud in fine nullo modo dissimulandum, quod in coarctando imperio, eo licentiæ cives non raro progressi fuerint, ut ad ea Reges suos obligare neque verecundati sint, quæ præstitum non difficilia solum, sed & plane impossibilia essent. Ejusque limitationis exempla in fastis plurima prostant, non antiquissimorum temporum solum, sed & proximorum, quæ de civitatibus memorant, per pacta conventiona sua Principes identidem obligantibus, ad eadem, vi quamvis injusta, restituenda reipublicæ, quæ justo titulo, eodemque plus satis oneroso sæpe, ad alienigenam dominum multo ante transierint. (d)

C

S. VIII.

(d) Cetera inter speciosa, quibus suam in Livoniam irruptionem paulo ante colorare aggressus est FREDER. AUGUSTUS II. Poloniæ rex, refert etiam, quod vinculo juramenti obstrictus esset à civibus suis ad recuperandum provincias, quæ contra leges ab imperio alienatae essent. Sed quam cavillationem pactorum irretigosam, quo convenit sale perstringit illustr. HERMELINUS in vulgato typis manifesti examine; in convulsionem perfidiae majorem, Philonem judæum sestem arcessens, qui: Sciat, inquit, quisquis ob juramentum injusti aliquid molitur agere, non se jurisjurandi observantem esse, sed eversorem fore potius jurisjurandi. Addit enim culpam culpæ, & quo abstinere satius fuerat, actum illegitimum. Confer sis examinis illius p. 66-77. sqq.

S. VIII.

EXinde, quod civitates vel civitatum rectores, ad quarundam circumstantiarum observationem, circa actus publicos exercendos, a moribus aliorum dissentire non honestum existimavere, orta est lex, quæ, in distinctionem juris gentium universalis & *absoluti*, Jus gentium *hypotheticum* vocatur, habens vim obligatricem vel *expressam* a pacto expresso, vel *tacitam*, ex circumstantiis aliis atque aliis, præcipuè verò consuetudine, diuturno usu comprobata, derivandam. Sat multa sunt officia quæ huic juri originem debent, quæque, si singula ejus pervolvere voluerimus capita, haud parum restrictionis adferre imperiis, etiam realibus, non è longinquo appareret. Dependet namque ex hoc jure certus, qui passim & ubique observari solet, belligerandi modus. Est super eodem fundata exceptio legatorum, sunt ceremoniæ gentium generales, quorum spectat jus illud præcedentiæ inter gentes & respublicas, quibus rite perpenſis, hisce non minus, quam infinitis modis aliis imperia haud leviter temperari, manifestum evaderet. Belligerandi modum absolvunt conventiones de non immittendo percussore, de non exurendis oppidis non munitis, ad solvendum lytrum incendiarium sponte semet offendentibus, de non tingendis veneno telis. Ex hisce vero exemplis, quæ plura cumulari possent, ad animum vocatis, liquet imperia gentium, jure hoc ipso restringi etiam, adeoque quæ jure naturæ in professum hostem licite quis intentare poterit, eadem, ne in infinitum intendantur pericula belli, humanitatis jure, aliis super aliis casibus, limitari. Eadem ratio est legatorum, ceremonio-

rimoniarumque circa illorum tractationem & dimissionem observandarum, quum illis violatis vel neglectis, in foro gladii causam dicere saepe cogatur, quæ forte rituum & numerorum illorum negligentior videri poterit respública; Ut taceamus jus præcedentiæ illud, quod non ita multo ante diuturna consuetudine sibi pepererat imperium Romano-Germanicum, & quo prætenso gnorismate æqualitatem illam naturalem, quæ Principes & gentes invicem intercedit, Cæsares non turbavere solum, sed & alias civitates ad agnoscendum suum supereminens imperium flêtere sensim & detorquere voluerunt. Non quidem defuere inter recentiores Politicos alii atque alii, qui jus hypotheticum hocce, puta *civile* plurium populorum, contextui, gentium conjunctioniq; earum derogare sunt conati, non alio fundamento, quam quod nulli horum jurium insit obligandi vis aliqua; quum deficiat superior, qui consensu suo has conventiones ratas habeat & temere migratas vindicare queat. Verum hiæ (quamvis non semper ad mentem) responderi posse videtur, quod hæc consociatio gentium proxime coincidat cum statu regnorum democratico, ubi tacito consensu, ut plurimum *consuetudini*, cives se accommodant & subji-ciunt, quam prodesse videtur; & qui imperantes sunt, obsequii gloriam ad se pertinere, quamvis in diversa relatione, non inviti agnoscunt. Ne de eo quid dicam, quod non omnia jura vim suam superioritati debeant. Alia enim ex libera inter æquales conventionione oriuntur. quorsum leges fundamentales quis non incommode referre potest, quas actuum contrariorum improbatione niti, & legibus proprie sic di-

ctis non minus validam obligationem fundere constat. Nempe sufficit ad convictionem de existentia modo dictæ legis, quod constanti exercitio etiam apud ferocissimas gentes invaluerit, ita ut ad eandem subinde illæ quoque provocaverint, id quod exemplis sat multis probat *Zentgravius*. Sufficit ad obligationem internam actionis omittendæ vel committendæ, æquitas illius, ejus necessitas, & denique summi Numinis justitia præcipue vindicativa, quæ, quominus receptâ inter liberas gentes coactione, pars laesa incedere possit ad ulciscendam & reparandam injuriam contra jus gentium perpetratam, in nullis legum tabulis vetat aut interdicit.

§. IX.

PRæter hunc, per jus nimirum gentium consociandi modum, adhuc arctiori vinculo jungi novimus civitates, dum vel æquilibrii cum reliquis civitatibus obtinendi, vel officiorum aliorum quorumcunque præstandorum gratia, *fœdera* inter ipsas panguntur; quæ eo potissimum distinguuntur a jure gentium, quod heic pauciores semper expressè, ibi verò plures plerumque tacite paciscantur. Hæc pacta novas iterum nobis in scenam producunt species imperiorum, facti humano limitatorum. Primo quidem intuitu videntur hæc nihil fere adferre limitationis, siquidem involvunt reciprocam officiorum præstationem, qua tantum de jure alterius adquiritur, quantum decedit de nostro. Verum quum haud rarò contingat, ut inæqualia inter civitates fœdera ineantur, inque illis, quæ viribus inferiores fuerint, pro compensatione iniquioris conditionis, superioris sui
arbi-

arbitrium sequi sæpe venerariqve necessum habeant, quid vetat genus hoc ipsum quoque inter ceteros limitandi imperii modos referre? Quid mirum, occlusâ omni alia viâ ad amicitiam victoris, *inferiorem*, cum puta, qui deteriori loco constitutus fuerit, in restrictionem pristini juris & imperii sui consentire potius, quam metuendo, à compaciscente ipso, aut ab aliis, majori malo semet objicere? Insignia in hanc rem præbent exempla historiæ veterum Romanorum. Hi enim tempore illo, quo ad monarchiam universalem, orbis puta dominium, aspirabant, virtute & felicitate armorum suorum adeo reliquarum gentium animos ceperant, ut gloriæ & honori hæ sibi ducerent parere eorum legibus. Hinc alii fœdere illis jungi optabant; alii belli malo perculsi in lucro ponebant, sub gravioribus licet conditionibus, gloriæ illorum magis quam iræ obsequi. si qua in re offendere potuissent, in gratiam redire cum illis, quam arma illorum experiri maluerunt. Hinc quibusdam fœdere interdictum erat jus belli fœderisque invicem ineundi, prout Ariobarzani & Pœnis; quidam pro defendenda sede Romana exercitum in patria alere tenebantur, ut prisca Batavi; quibusdam gentibus ademptum erat jus creandi Reges, ut Parthis & Armenis; quædam imperia jure muniendi civitates erant privata, utpote Judæorum; Pluribus jus eudendæ monetæ ademptum erat, præsertim aureæ, nempe quod eminentis super cetera imperii privilegium solis sibi Romani arrogavere. Ista vero singula jura, quum sint majestatica, eorumque liberum exercitium ad *τὸ κύριον* in republica vel præcipuum momentum

tum adferat, palam est vi oppositorum, foedera, quibus hæc vel alia jura majestatica denegantur, vel saltem restringuntur, imperium efficere limitatum.
§ X.

CONSIDERATIS leviter præcipuis limitandi modis, quibus imperia, vel *personalia* per pacta inter Principem & cives, vel *realia*, conventionibus inter diversas civitates initis, temperantur; nostri jam officii esse ducimus, nisu & opera eadem, exponere, quibus & quam arctis cancellis ecclesiæ primicerii olim magis quam hodie imperia circumscribere nulli dubitavere. Duæ sunt societates, si abstracte considerentur a se invicem mutuo independentes, *Ecclesia* nimirum & *Civitas*, quarum hæc actionum externarum ad nuntum imperantis conformationem & bonum temporale, illa actionum simul internarum ad certam normam directionem, respicit. Utriusque, quum circa res externas, admodum contracta & complicata sint negotia, præterquam quod internarum actionum, in externas, maximus sit influxus, non potest non subinde officiorum juriumque collisio existere quædam, & perinde mutua quædam limitatio oriri. Nempe quum iidem *specie* sint omnino cives ecclesiæ, qui civitatis, adeoque jura & officia utrinque ita temperata esse oporteat, ut sine convassatione alterius, altera quoque subsistere possit: hinc e longinqvo neque apparet, imperanti non concessum esse impedire exercitium cultus externi, *suapte motu*; neque determinare religionis capita, non jus simultaneum in ecclesiam introducere, non potestatem docendi apostolis collatam, imperio humano assertum ire, aliaque, quæ ad esse

esse internum ecclesiæ faciunt, ad suum tribunal trahere (a). Contra verò, prout competit imperanti, ex fine societatis, potestas accurandi, ne quæ sub specie religionis, doctrinæ insolentia aut morum intolerantia officiant reipublicæ: ius componendi lites, quæ conturbant aut saltem conturbare videntur civitatem, ad ipsum, non alium pertinere, in proclivi est videre. Quousque verò circa ecclesiastica, potestas civilis sit limitata, ab exemplis allatis cuique in promptu erit videre. Consideratio certe religionis pontificiæ principaliumque ejus dogmatum *novos terminos* nobis offert, quibus finiuntur non pauca numero-Europæ imperia. Etenim secundum eorum sententiam, ecclesia societas est, cui suprema quædam potestas præsit, quæ rerum temporalium & spiritualium habenas manu sua dispenset, adeoque cujus imperio omnes Christiani, propter salutem ecclesiæ, oporteat sint obnoxii. Ex hac data ecclesiæ idea, jus omne sibi vindicat Papa circa sacra, tanquam caput repræsentativum totius ecclesiæ, adeoque etiam statuendi normam doctrinæ, cui credulitatem suam membra ecclesiæ alligent, actionesque tantum non omnes conformare debeant. Ut autem membra de *typi* assimilatione ejusque non vulgari majestate

---

(a) In imperiis despoticis, qualia sunt Asiatica, quam Pontifex Romanus, eandem sibi principes reformandæ religionis auctoritatem passim arrogant; teste, in ceteris GLINDLINGIO, qui de imperio non procul distito testatur, quod princeps inibi das oberste haupt seiner Kirchen, befiehlt in dogmatibus addere & adimere nach seinem gefallen: er sagt was gelehret, und was hingegen verschwiegen werden soll, &c.

te convicti magis sint, necesse est ut sibi pervasum habeant in illo vertice serena esse omnia, &, qui Vaticano præsidet, principem & sacerdotem summum falli omnino nescium esse; id quod, in illa civitate, credere è re communi tanto magis erit, quanto sine fundamento illo, omnis inibi communio dissolveretur. neque enim sine motivo, qui homines sumus, nedum sociatorum aliquis ad consentiendum determinari potest. Ex hac autem auctoritate falli nescia, quantum in munere suo obeundo pendeat imperium civile, proum est concludere. Principes huic glebæ & religioni adscripti, non possunt non regis mystici sui imperio parere; adeoque, si jubeat ut omnibus viribus ceteros in ecclesia receptos *NUMINIS* colendi modos expungant, suæque curiæ, puta Romanæ placita quaquaversum dilatent, idem, quam pro suis focis curare impensius, immo sub excommunicationis pœna, si sacra monarchiæ indolem & finem spectes, efficere & exequi tenentur. quin, si brachii illorum tutelam pontifex ipse requirat, olim neque negare ausos fuisset, quis non norit? Verbo: Omnem civilem potestatem in illis terris ecclesiasticæ subjectam esse, nec collum jugo isti, sine renunciatione religionis, subducere posse, non e longinquo apparet.

